

perquè de mitg en amunt
 derubava el cuti negre
 per hont feyan exercici
 los soldats de coll-musclera,
 y competintme de calus
 per part de devant li reyan
 que per vna clarabaja
 se veja no sex famella.
 Contemplantme comparua
 me digue: No ets de esta terra,
 segon te beiv errurdit
 y que vas a las palpenas...
 To respongui: ten xaho,
 y errich que la fam me aspeca.
 De cop me pren per la ma
 y dret a la sopa am mena.
 Despues de haver nos dragat
 delo Capuchini la Escudella,
 me explora la voluntat
 dient bol saber ma idea
 de...

POESIA
PoCa - Softa

Bromes, erotisme i sàtira barroera a la Terrassa de finals del XVIII

POI

A
tresc
docu
d'ori
viu c
litera
tang
man
calai

E
reali
segle
i coç
pens
del p
teatr
petit
que :
i inic
de re
més
gran
en p
a pa
poes:

(
clara
mofa
expr
textc
fàcil
de te
mem
a la v

POESIA
poc_a - **Softa**

Bromes, erotisme i sàtira barroera a
 la Terrassa de finals del XVIII

Col·lecció Terraça.doc, núm. 1

Arrosegats per la dèria administrativista els arxius acaben oblidant l'existència de petits tresors inèdits i anònims que rarament surten a la llum. La majoria aclaparadora de la documentació d'origen institucional, notarial o patrimonial, arracona altra documentació d'origen divers que no podem menystenir. La literatura, en aquest cas, és un registre ben viu del nostre passat i és per aquest motiu que n'hem volgut parlar. El recull de material literari que presentem és el resultat d'anys de tractament de fons, que només de manera tangencial han permès poder-lo descobrir. Com si ho fessin expressament, aquests quaderns manuscrits han restat amagats a l'Arxiu com de ben segur van romandre silenciosos a les calaixeres dels seus propietaris.

Es tracta d'un compendi de dècimes, sonets, relats breus, de poesia en definitiva, realitzada per diferents personatges anònims, segurament terrassencs, que a finals del segle XVIII i inicis del XIX, de manera completament privada van anar creant, redactant i copiant pacientment tot aquest material. L'espontaneïtat d'algunes de les poesies fa pensar que són de nova creació, fruit del recull de la veu popular o resultat de la creativitat del poeta. En altres casos, els textos són més artificiosos, adreçats a la seva representació teatral o a la seva declamació oral en veu alta. La tria que efectuem representa només una petita part del potencial dels manuscrits literaris que conserva l'Arxiu Històric de Terrassa, que amb seguretat interessarà els estudiosos de la literatura catalana de finals del Barroc i inicis del Neoclassicisme. La investigació històrica acostuma a monopolitzar els estudis de recerca que es realitzen als arxius. El nostre apropament a la literatura és una manera més de presentar els Arxius amb uns altres ulls, de mostrar que no es tracta de disposar de grans coneixements científics o d'una acurada preparació universitària, sinó que tothom en pot fruitar sigui mitjançant el reclam de l'anècdota o bé recuperant el record del passat a partir d'expressions quotidianes o que s'enriuen dels fets del dia a dia. Sens dubte les poesies que presentem s'emmarquen en aquesta darrera perspectiva.

Com diem, parlem de textos inèdits, tots anònims o d'autor no identificat, i amb un to clarament sorneguer, foteta, deixondit i animós. Textos per a distreure les persones, fent mofa i escarni dels costums i actituds del moment. Si bé és cert que a dia d'avui algunes de les expressions trobades poden semblar còmiques o simplement naïf, la contextualització dels textos permetria demostrar la justa fortalesa d'aquestes expressions. No sempre ha estat fàcil fer broma de manera pública, i la censura ha fet veritables estralls en la preservació de textos d'aquestes característiques. Per aquest motiu, recuperar aquests petits bocins de memòria és un exercici de recuperació de persones que en el passat van viure i enfrontar-se a la vida quotidiana amb el millor humor possible.

MOSTRA DE MANUSCRITS LITERÀRIS CONSERVATS A L'ARXIU

A continuació presentem una breu mostra del contingut d'alguns dels manuscrits conservats a l'Arxiu i que tenen un component clarament literari. No descrivim d'entrada els textos i cròniques històriques o els receptaris i manuals. L'Arxiu actualment conserva més de 41 manuscrits de diferents característiques, tots inèdits i rarament tractats. En aquest petit opuscle només farem menció de quatre d'aquests manuscrits que transmeten la veu oral per via de la poesia escrita. Tot seguit mostrarem una petita antologia de les poesies transmeses que en cap cas esgoten el potencial d'aquests documents.

1. [Poemes de Góngora i altres autors] [segle XVIII]. ACVOC AHT. Col·leccions. Manuscrit 1/1. 15 fol.

Recopilació de poemes i epigrames de Góngora, Baltasar de Alcázar, Esteban Manuel de Villegas i Francisco Quevedo, realitzada durant el segle XVIII. Es tracta d'un sol quadern relligat, escrit amb escriptura bastarda espanyola per una sola mà que es trobava localitzat a l'antic fons de papers solts de l'Arxiu, en un grup de documents que havia conservat Josep Rigol i Fornaguera, i que posteriorment es va poder comprovar que provenia del fons patrimonial Niubó de Cervera.

2. [Llibreta de poemes] [1784-1809]. ACVOC AHT. Col·leccions. Manuscrit 1/3. 24 fol.

Selecció de poemes relligats de manera factícia. Hi participen diverses mans amb diferents tipus d'escriptures del tombant del segle XVIII al XIX. La temàtica és totalment miscel·lània en català i castellà. Es tracta de fulls o plec de fulls solts que en un moment posterior a 1809 van ser aplegats en un sol relligat. Es documenten referències a fets succeïts a Madrid, Barcelona, Lleida i altres localitats. Sembla el recull erudit d'una sola persona per a ús personal.

3. [Llibreta de poemes] [c.1797 - 1813]. ACVOC AHT. Col·leccions. Manuscrit 2/2. 31 fol.

Selecció de poemes relligats sota la indicació de quadern número 8. Tots escrits d'una sola mà amb escriptura de principis del segle XIX. Sonets, odes i dècimes en català i castellà recollides i copiades de manera continuada i no pas de manera espontània. Destaca la redacció d'una dècima al final del manuscrit sobre l'excursió d'uns fadrins terrassencs als braços d'unes ninfes sabadellenques escrita per una mà diferent en data propera a 1813. Aquest text ens fa pensar que l'autor de la dècima era segurament terrassenc, però no pas l'autor de la compilació d'aquest quadern de clara referència a la ciutat de Barcelona. Les mencions inicials a l'actuació del capità general de Barcelona don Agustín de Lancaster y Aracié, ens permet datar l'inici de la compilació entre 1797 i 1799.

4. [Cançons i poemes religiosos] [1849]. ACVOC AHT. Col·leccions. Fulls solts 2/3. 23 uds.

Col·lecció de cinc poemes religiosos en llatí i castellà copiats en diferents fulls solts per una mateixa mà destinats a ser distribuïts. El paper utilitzat està marcat amb un timbre a sec amb la llegenda "Tolosa - San Sebastián". Hi ha també un petit imprès amb el títol *Letrillas místicas para cantarse en las fiestas de la Navidad del Señor* fet a Barcelona l'any 1844. Escrites per la mateixa mà que escriu els fulls solts, hi ha diferents anotacions, entre elles la de "1849" i "Malet". Potser aquesta referència al cognom Malet ens confirma que l'autor és terrassenc a l'haver existit la masia de Can Malet, fins no fa massa, al barri del Segle XX.

AN'

ERC

A co
i per
eròti
però
mira
dècir
ama
segu
ciute

Dèci
ACVC1^a

Un s.
de re.
a las
feya.
Un s.
\de d
en oc
més i
no li
que l

2^a

Cone
que e
pues
quan
"Car
Així:
si li c
may
solar.
quan

3^a

Fot e
fot ai
fot ai
y tot.
Fins

IU

crits
rada
erva
s. En
eten
e les

ons.

legas
scrit
as de
era, i
era.

1/3.

ents
ia en
van
ona,

scrit

sola
tellà
ca la
s als
813.
pas
. Les
ter y

olts

una
a sec
rillas
rites
la de
or és
X.

ANTOLOGIA DE TEXTOS

EROTISME I VIDA ENJOGASSADA

A continuació es presenten dotze dècimes breus i directes on frares, sabaters, prostitutes i persones de tot tipus i condició conviuen i parlen sense embuts sobre els seus impulsos eròtics i carnals. Algunes dècimes són un pèl forçades i el verb no discorre gaire fàcil, però ràpidament, sense fer menció dels fets concrets, ens adonem cap on van dirigides les mirades i les mans. Aquest ajust forçat és la mostra de l'origen oral i espontani d'aquestes dècimes, que no eren objecte ni de revisió ni d'adaptació literària. L'autoria anònima no amaga que els fets se centren a la ciutat de Barcelona. La menció a "Lechi" a la dècima 4ª segurament fa referència al general Giuseppe Lechi que l'any 1808 va apoderar-se de la ciutatella de Barcelona i fou governador de la ciutat durant l'any 1809.

Dècimes [c.1809]

ACVOC AHT. Col·leccions. Manuscrit 1/3. [Llibreta de poemes] [1784-1809], f.4r – 5r.

1^a

*Un sabaté sense nas,
de resultas de podrid,
a las dotse de la nit
feya ballà San Brancàs.
Un sastre veyén lo cas
\de dalt d'una finestreta/
en ocasió tan estreta,
més que fos contra la lley,
no li quedà altre remey
que l de fer-se la puñeta.*

2^a

*Coneixia-l al meu aví,
que era home de broma y gresca,
pues ell se feya la llesca
quant li feyan un agravi:
"Carall que-l fot, ell casabil".
Aixís de tot se futia,
si li donaban, prenia;
may per res se incomodaba
solament se enrrabiaba
quan cardaba y no podia.*

3^a

*Fot el rey y fot al papa,
fot al cardenal també,
fot al bisbe si convé
y tota la gent més guapa.
Fins als frares de la trapa*

*fotan quant ne tenen gana,
gent de manteu y sotana
fotan a tort y a trabes.
Y aixís l-que no fot és
un futut y gran canalla.*

4^a

*Mala raixa de Déu,
mireu miñons què m'han dit:
"Diu que Lechi ha surtit
ab la puta a Sant Andreu!"
Carall, si be al poder meu
ja podeu està amanits
fins als que sian pudrits.
Fotra, tots n'em de passà,
primé jo fins a arribà
a matar-la a cop de vits.*

5^a

*Bas reparà una vegada
sobra la punta d'un banch
un frapot tot brut de sanch
y una camisa pintada.
Jo que t dich a la criada:
"Què s tanta sanch, Gayetana!"
"Què as fet, que as tingut jarana?"
"As mort porch?" Però jo t fot!
Y ella em respon: "Carallot,
si això és la mala semmana".*

6^a

*Jo-t fot! Quin fart de cardà,
miñons, m-acabo de fé!
May m-abia anat tan bé!
Carall, y quin treballà,
de allò sí que-n dich jugà
la nou ab tota finura,
Quin primor! Quina dulzura!
Semblaba un molí de vén!
Quin manejà l-instrumén!
Quin pendra l-anbocadura!*

7^a

*Una certa ocasió
que un y una estaban sols,
ell digué a ella: "Què bols?"
"Que-t mati o que-t fasi pó?"
"No sé per quina raho",
- respon ella, asustadeta, -
"am bens ab semblant puñeta."
"Però si això ho dius formal
mata'm ab aquell puñal
que tins dins la bargueta!".*

8^a

*Pudé tu am sabrias dí,
quant hi ha de aquí a la punta.
Mira que no se-t pregunta
de la punta fins aquí;
Però si no-u saps capí,
ni pots entendre burrall,
per més que prengas treball
sobra quina punta as tracta,
at diré com cosa exsacta,
que-s la punta del carall!*

9^a

*Collons, com los de fra Pau
jo no crech que-í pugan sé.
Carall, quin parell de ous té,
no-u creurias Nicolau
estích cert que en temps de pau
valdrian mols milions!
De allò sí que-n dich collons!
No-y trobat semblant fins ara*

*ja no-s vist cosa més rara
són casi com dos malons!*

10^a

*Abuí quan he agut dinat
estaba fet un carall
me-n'í anat escala aball
casi mitx emborratxat.
Al surtí he ensupegat
la Pixats y la Roseta,
y a dintra d-una escaleta
sols per replegà la llet
sens dals un quart m'an fet
cada una, una puñeta.*

11^a

*Al surtí de Barcelona
vaitx trubà un frara blanch
que abia caigut al fanch
tornan-se'n de Badalona.
Passà una bona miñona
y-l frara ab beu suau
li digué: "Noya, sisplau,
donau-me la mà, per Déu."
Diu ella: "Binch, pare meu,
més bull que-m axampli-l trau".*

12^a

*Què bol aquet carallot?
Ja'm bens a fotra als intens?
Fot, fot al cam! Sempre bens
a moura broma: Ay, jo-t fot!
Un carajo de xicot
que sempre at bindrà ab munadas
no està sinó per gatadas!
Carall, juga tu tot sol
at fotu un tronxo de col
sí'm tornas ab caralladas!*

D'un
on es
dues
mor
de gr

**Que
del:**

ACVC
Dèci

A un
vingt
dos n
de aq
Dos i
de Vi
tant
y en
que a
junts

Ellas
-creu
volgi
en ca
N-i h
que e
Lo ce
tener
y la s
com.

Al se
ixen
crida
de Ta
los d
no at
se es
ohim
agua
per a

Però
los a

D'un to menys eròtic i de caire més foteta presentem el text d'un conte a manera de dècimes on es relata la història de dos fadrins de Terrassa que després d'una nit de joc i amor amb dues ninfes de Sabadell van marxar a dormir amb elles. L'enrenou o "sarau" s'origina en el moment que els sabadellencs creuen que les ninfes han trobat alguna cosa més que una mica de gresca llibertina. El text és redactat per un terrassenc anònim amb data posterior a 1813.

Qüento de lo que passà ab dos fadrinets de Tarrassa en lo mes de maig del any 1813. [Post 1813]

ACVOC AHT. Col·leccions. Manuscrit 2/2. [Llibreta de poemes] [c.1797 - 1813], f.28v-30v.

Dècimas

*A un sarau de Tarrassa
vingueren ab bel de anñell
dos ninfas de Sabadell
de aquellas que ténen trassa.
Dos fadrinets, que ab la tassa
de Venus bèurer probaren,
tant de son licor gustaren,
y en exstrem los agradà,
que ab ellas lo endemà
junts a Sabadell marxaren.*

*Ellas quant foren allí,
-creuré per millor tractar-los-
volgueren aposentar-los
en casa de un bon vehí.
Ni ha alguns que bolen dir
que era casa de Arcabot.
Lo cert és que dintre poch
tenen la casa boltada
y la seca escopetada
com si fos un alborot.*

*Al sentir un tal retrò,
ixen la gent a dilubis
crident tots: "Viva los nubis
de Tarrassa!" Y ab això:
los dos culcagats de pó,
no atrebint-se a marxar,
se estan dins ab gran pesar
ohint los vivas y trò,
aguardant la ocasió
per a poder-se escapar.*

*Però com eran tunans,
los autors de tal paper,*

*no-s mogueren del carrer
fins que aixiren los galans.
Ab mil temors y afans
enprengueren lo surtir
al vespre quant ban ohir
que ja las escopetadas
y las norabonas dadas
tornaban a repetir.*

*Passan ab tot com lo vent
cap a Tarrassa fugint
y la turba l-s ba seguint
celebrant son casament,
fins a quant ban la gent
obsequiant-los a porfia.
Considerau si diria
lo hu al altre después:
"Déu nos libria per may més
de febre que tants mals cria!"*

*Per cert que m pixí de ríurer
quant me contaren est cas,
que trayent-me lo més gras
judiquí digne de escriurer.
Puix és exsemple per víurer
los yncautos y cordats,
fent-los a tots abisats
per quant lo enemich casen
ab pretext d'un gran plaher
nos prepara estos filats.*

*No és un cas ben futut
y per quedar-se gelats,
dos jóvens així burlats
en un públich tan crescut?*

*Mal de ventre punxagut
a grans perills nos exposas!
Valgam ja aber cullit rosas
y de petits abè observat
que las del pom més badat
solan ser més espinosas.*

*Fadrinets que y vàreu anà
per a Déu no-y tornareu més
a passejar per los carrés
ab un semblant bestia!
No veyeu com bau pagà
tota bostra romeria,
no faltant qui bos diria*

*ab un tò molt presumit:
"Fillets, no us ha rehixin
lo fer vallar la xurubia!"*

*Auriau de recordar-bos
d-esta bulla y gran tropell,
dient may més Sabadell
tornaràs a xuplugar-nos,
ni que ellas a convidar-bos
tornasen altre ocasió.
Respondria: "No és això
lo que abíam acordat
pues lo fer ballà-1 nap
era nostra devoció!"*

JOCS LINGÜÍSTICS I EMBARBUSSAMENTS

Les dites, els refranys i els jocs lingüístics també estaven a l'ordre del dia. En aquest cas presentem un parell d'exemples. El primer és un embarbussament on es miren de combinar diferents conceptes afavorint una expressió un pèl surrealista. Al trobar-se redactat a continuació i en el mateix full on estaven les dècimes que hem presentat al punt anterior, creiem que l'any 1809 també pot ser la data més aproximada de la seva redacció, tot i que no descartem que l'embarbussament hagi estat transmès a partir d'un coneixement popular anterior.

[Embarbussament] [c.1809]

ACVOC AHT. Col·leccions. Manuscrit 1/3. [Llibreta de poemes] [1784-1809], f.5v.

*Un físich mitx metafísich
y un químic mitx farmasèutich,
sobre del dret anfitèutich
preguntaban un gramàtic:
"Arriba l-cos diplomàtic?"
Y ab to mitx estrambòtic
usàn l-idioma gòtic
resolgué: "que un paralítich,
segons sistema polítich,
no pot deixà de ser exòtic!"*

Una de les troballes interessants en aquesta recerca ha estat la de l'endevinalla o joc lingüístic que presentem a continuació. Es tracta d'un text força conegut i transmès des del segle XVII i que s'havia arribat a atribuir a Lope de Vega. En realitat sembla una imitació d'un conegut sonet d'aquest autor anomenat "Arcadia". La semblança rau en el joc de puntuació que proposa. El text, puntuat de manera diferent a com es presenta normalment, recupera una mica el senderi que perd amb la puntuació proposada. El títol, a més, de "soneto o lo que sea" sí que és innovador. Normalment el text era conegut com "Cualquiera" o "Lo que yo vi".

Son

ACVC

*Yo vi
vi sa,
vi da,
vi do,
vi un
vi do,
vi do,
vi el,
vi el,
vi un
vi un
vi un
vi un
Todo
si sal*

LA I

*Un d
berg
pel c
Jaun
que c
que c
acep
cone
exen*

Vid: per

ACVC

Intr

*Jo-m
de pa
de pa
sana
Ysqu
me e
decer
per v
perqu
y la i
Y de*

Soneto o lo que sea [s.d.]

ACVOC AHT. Col·leccions. Manuscrit 2/2. [Llibreta de poemes] [c.1797 – 1813], f.20r.

*Yo vi a un toro bramar desde un nublado;
 vi salir fuego de una cantinplora;
 vi dar agua de nieve en una arado;
 vi dos bueyes hablar a una señora;
 vi un mancebo comiéndose un caballo;
 vi dos perros jugando a la pelota;
 vi dos muchachos mandar la Sacra Rota;
 vi el Padre Santo tragarse tres navíos;
 vi el alto mar de miel y leche lleno;
 vi un botijo fingir muchos desvíos;
 vi una dama comiendo solo heno;
 vi una baca cantar con melodía;
 vi un sacristán al coro todo el día.
 Todo es verdad y tu verás lo mismo
 si sabes desifrar este enbelismo.*

LA MALA VIDA

Un dels altres arguments d'aquestes poesies popularistes era la mala vida de perdularis, bergants, pobres i altres persones que consumien els seus dies robant y distraient la gent pel carrer. En aquest cas presentem un monòleg (en alguns moments col·loqui) on un tal Jaume Gamfaró, acabat d'arribar al Born de Barcelona, acaba parlant amb un personatge que defensa que la vida de canonge és millor que qualsevol altra. Tanmateix, res fa semblar que aquest porti una vida gaire religiosa, i mica en mica, en Jaume es va adonant de quina accepció de "canonge" s'està realment parlant. El text de la "Vida dels capitolars" sembla conegut a l'època i difós per diferents vies. El Ms. 1141 de la Biblioteca de Montserrat, per exemple, transmet un text força semblant al que presentem aquí.

Vida dels capitolars del cap del Born y canonjes de la Pascateria, composta per un famós tarumba de pipa ... y gorra. [s.XIX in.]

ACVOC AHT. Col·leccions. Manuscrit 2/2. [Llibreta de poemes] [c.1797 – c.1813], f.10v–16v.

Introducció

*Jo-m dich Jaume Gamfaró
 de part de pare, ballesta,
 de part de mare me dich
 sana-trujas y corneta.
 Ysqú a llum en Basalú,
 me engendraren a Piera,
 decendent de Eva y Adam,
 per via corba y directe,
 perquè el pare és geperut
 y la mare hermosa y dreta.
 Y de tal antecedent*

*és clara la conseqüència:
 veyén-me ja grandesas
 y que al cel per sa clemència
 me dotà de un esperit
 vivísim en gran manera;
 mirant també que mos pares
 me sustentaban ab pena,
 pues son ofici sols era
 fer esclops y culleretas;
 volguí investir la fortuna
 y fugír de tal misèria;*

t cas
 inar
 inat a
 rior,
 tot i
 nent

) joc
 smès
 una
 u en
 enta
 títol,
 com

*y sens donar-los rahó
 prenguí al trot per esta terra.
 Entrí pues a Barcelona,
 sense robas ni monedas
 només que ab un tros de calsas,
 que m servian de maleta,
 o cortina, pues tapaba
 ab treball, lo sotabentre,
 quedant, per no haver-i drap,
 la galta grossa, a la fresca.
 Pasejant-me tot comfús,
 mort de talent y misèria,
 encontrí ab un miñó
 que tan noble com jo era,
 perquè de mitg en amunt
 descubria el cutis negra
 per hont feyan exercici
 los soldats de coll musclera;
 y competint-me de calsas,
 per part de devant, li reyan
 que per una claraboya
 se veyia no ser famella.
 Contemplant-me compasiu
 me digué: "No ets de esta terra,
 segons te beix esturdit
 y que vas a las palpentas".
 Jo responguí: "Tens rahó,
 y estich que la fam me aixeca!"
 De cop me pren per la mà
 y dret a la sopa am mena.
 Después de haver-nos dragat
 dels caputxins la escudella,
 me explorà la voluntat
 dient vol saber ma idea.
 "He vingut a provar vado",
 diguí, "per armas o lletras,
 sens bolear ser menestral
 perquè són cans de cadena."
 Ell, tot mirant-me se estava,
 rién-se de ma conversa.
 Y am diguí: "Vols ser canonje
 que és la vida més lliverta?"
 Al punt me saltà lo cor
 recordant-me que en ma terra
 deyan que lo ser canonje
 era dels estats de perlas,*

*però no obstant repliquí:
 "Com pot ser, si no tinch lletras?"
 Alasoras que respon:
 "Deixa-t, ximple, de quimeras,
 que per ser un bon canonge
 poch inporta la ciència,
 alguns anys y ha que u só,
 y may y entès cap lletra.
 Pues de Castelló de Ampúrias
 me n aní criatureta,
 miserable y mort de fam,
 com tu, fet un esqueleto,
 perquè mon pare fou nunci
 (misatjé, per altre terme),
 al qual casà ab ma mare
 viuda de un tiracordetas.
 Ells moriren, ja canonge
 y quedat ab tal riquesa,
 que may me falta regalo
 pertaïent a ma prevenda."
 Jo me l estava escoltant
 ab un pam de boca oberta.
 Considerant dels canonges
 la inponderable grandesa,
 miraba l de fit a fit:
 de adornos com jo tan dèbil,
 tanmateix (deya entre mi)
 la gala no-t canongeja.
 "Però lo que és cert que estàs
 gras en lo punt que rebentas!"
 "No-t pènsias bull dir canonge
 de les catredals, yglésias,
 ardiaca ni degà,
 perquè allò no és pa de bèstias,
 canonge de la paixosa"
 - això sí, ab cara sèria
 me digué, - "y capitolar
 del Born que és major noblesa.
 Perquè tu às de advertir
 que y-a molta diferència
 de nosaltres en aquells
 que són canonges de veras.
 Ells són hòmens ben humans
 y divinos se profesan
 per ser consagrats a Déu,
 y als tenen gran reverència.*

*Y-a r.
 quals
 Pens
 con q
 tansc
 de fei
 Per s
 tenin
 de no
 com .
 mosc
 y del.
 Lo qu
 deixà
 des d
 en sa
 Entr.
 de ur.
 enter
 y tan
 y ent
 ja-m
 Y aix
 dels c
 que p
 és de*

Vid:
*"Prin
 quan
 no-s .
 y sac
 que r
 hon c
 però
 és de
 En lc
 a la e
 en lo
 de la
 vull t
 que é
 per n
 mart
 Algu*

*Y a nosaltres cada punt
 qualsevol nos clatalleja.
 Penso usam del dret canònic,
 con que també establexan
 tansolament de usar
 de fer jugar la muñeca.
 Per so lo nom de canonge
 tenim per gran privilegi
 de nostres antepasats,
 com ho diu Manuel Tiñeta,
 moso ben exsperimentat
 y dels cicateros, mestre.
 Lo qual per sos decedents
 deixà regla més exspresa,
 des de luego me enllistí
 en sas gloriosas banderas.
 Entrí per capitular
 de una gran sosopropeya,
 entenguí luego el manetx
 y també el temps que se enplea,
 y entre la escòria del Born
 ja-m diuen lo pare mestre.
 Y així bos diré la vida
 dels canonges ab prestesa,
 que per a pasar un rato
 és de las bonas conversas.”*

Vida

*“Primerament al matí,
 quant lo dia ja rodeja,
 no-s netejem las llegañas
 y sacudim las orellas,
 que regularment lo llit
 hon dormim, sempre omiteja,
 però com ho sabem tots
 és de llana de la terra.
 En lo estiu fem tamborellas
 a la esplanada a la fresca,
 en lo ybern en los taulells
 de la famosa galera,
 vull dir en la Argentaria,
 que és carrer de gran noblesa
 per més que la gent los diguía
 martallet de la paciència.
 Algunas boltas també*

*dormim ab molta platxeria
 als taulells dels Botiguers,
 que part del temps nos serveixen
 que allò de burnós de Bolla
 no ns fa a nosaltres ni ns lleva.
 També dormim al Encant
 per ser entrada cuberta,
 tocant a matadegolla
 contra als graus de roba vella.
 Què menjarian los sastres,
 aquellas famulents bèstias,
 si no fos lo gran cuydado
 de las hermosas sastresas?
 En lo porxo de Sant Jaume,
 ahont crema la llanterna
 per fer los arrendaments,
 no ns y creman unas teyas,
 pues tots som arrendataris
 de la gomansa furesca.
 Si és bon temps tenim capítol,
 baix lo tronch de la sentència,
 però si fa fret o neva
 a la paixosa nos fecit.
 Cada dia dam ofici
 per nostre modo vivendi,
 fent que sia panicer
 un brètol de intel·ligència.
 Que taula del Born no y-àgia
 ni en la ciutat tota entera
 que no la tinguem minada
 perquè no ns faltin sisenas!
 Después de haver acabat
 nostre formal conferència,
 despedim los comisaris
 de dos en dos ab prestesa,
 jurant-los que al dematí
 fem sempre millor la feyna,
 que a la tarda tots patim
 una ganusa que-ns peta.
 Ja ariban los pasallets
 y borrello ab carraguetas,
 ab las càrregas lligadas
 tots portan la cistelleta
 ab pa, també butifarra,
 cansalada y també salats peixos,
 bacallà fregit, furmatje*

o altres futesas del buitre,
 que un home ja u té a mitx coll
 quant veu al quadro que penja.
 Antes de descarregar
 deixam la cistella a terra,
 gat, botiga o carabasa,
 junt ab altre farramenta.
 Un fa guiña a son company,
 lo murri ja entén la xerxa.
 "Juga cuñado!" – respon-,
 que vol dir esteu alerta
 Nos los estem contemplàn,
 y luego que un veu la seba,
 al punt pega falcunada
 y el pillatje may ja fendit.
 Los ysidrets, descuydat,
 se posan de camí a vendre
 y fins ora de esmorsar
 no adverteixen lo misteri.
 Comensam a registrà
 crits, ab los altres pèls ténen
 tractan-se de lladragots
 y a vegadas fan catxetas
 Nos los estem contemplan
 ab la bojarrona plena
 y per certa manganilla
 nos compran sas pròpias eynas.
 Fins aquí havem esmorsat,
 anem ara a fer la plega
 per tot lo dia tirán
 l'am, per un altre barreja.
 La tropa dels garronets
 ja anarbolan las banderas
 ab son cabàs de comprar
 més aixaridas que un pèsol.
 És un bestia escuat
 de tan atractiva mena,
 que no sols los fadrinets,
 menestrals, doctors, libreas,
 y donan pau, que també
 los caballers y mastegan.
 Quiscun los toca lo cor
 dient: "si gustan, que prengan"
 y ellas tornan-se molt rojas
 luego fan la rialleta.
 Tornan-las a segundar,

seguín-las ab la conversa
 dient: "Voldria ser rey
 sols perquè busté fos reyna ..."
 Y están així enbolcats
 nos y fiquen de manera
 que ls escuran las butxacas
 ab un grandísim sosiego.
 L'un enseña mucadors
 y diu: "Meturnos, Guineta,
 Llustra, Muscos y Sampats,
 de aquestas rufas y nenas
 y de escatas de corball!".
 L'altre amotra la mà plena,
 que vol dir moneda blanca
 y no metall de caldera.
 "Muxoní", ab lo dit al nas;
 respon lo altre, "y-té un trèmol."
 això és, de plata un rellotje
 engalat del mateix gremi ...
 Aquest terme de engalat
 li dóna sentits diversos,
 però lo més apropiat
 és robar ab sutilesa,
 putx per robar un rellotje
 y abem de anar de puntetas,
 ab los ditets allargats,
 y, a la sorda, alsàn la vela.
 Molt tindriam que contar
 sobre esta vida lliverta
 que lo dia que-l Born riu
 és quant plou, trona o llampega,
 que totom se fica a cau
 y deixan las paradetas.
 Llabors lo nostre esquadró
 ordena la roba a terra,
 y aixís donem més llaugers
 una batalla complerta.
 Rep tothom sens distinció
 ortalanas, marmañeras,
 cansaladés, pulletairas,
 mitjés y marxans de vetas.
 Nusos com Deu nos crià,
 los robem a tota estesa ...
 Fàsian escllops o culleras,
 mos parés allí en la aldea
 que jo aquí, sent un canonge,

de ni
 tot h
 pues

LA I

De te
 a ult
 despi
 seve
 taml
 virtu

Salr

ACVC
 Sia fi
 lo lor
 com
 sens
 valda
 ne tti
 Seny
 és lo
 desll
 que l.

The Atte Tom cosa pàg

Que i
 gosai
 trah
 per s
 no ol
 conf
 Ell és
 la vis
 y esc
 a tot
 y un
 tenin
 Ell és
 quan

*de ningun rey tinch enveja,
 tot ho compro ben barato
 pues que compro sens moneda.”*

LA BONA VIDA

De tenor clarament escatològic és el següent text que transcribim. Es tracta d'una defensa a ultrança de la ventositat com a element vital per a la persona humana. L'autor, anònim, desplega un ventall d'opinions, arguments i missatges aromàtics en defensa del pet i les seves més diverses maneres de ser expressat. El text també sembla conegut a l'època i també n'hem trobat constància al Ms. 1141 de la Biblioteca de Montserrat. Els elogis i les virtuts de l'efluvi natural dels aires intestins són absolutament antològics.

Salmó del pet y sa excel·lència: escoltau-lo tots ab paciència

ACVOC AHT. Col·leccions. Manuscrit 1/3. [Llibreta de poemes] [1784-1809], f.13r – 18v.

*Sia fregit y alabat
 lo lomillo dessalat,
 com també la cansalada
 sens màcula de cremada,
 valdament que en est instant
 ne tinguéssim un bon palm.
 Senyal de botifarras y costellas
 és lo fum de las graellas:
 deslliurau-las del gat pillo,
 que la pega de codillo.*

Thema

Attendite et probate quam bonum sit ventositatem per fenestram orificii expellere. Tomus 1. Ad Papau. pag. post, que incipit “Ensuma, etc.” Ateneu y probeu quant cosa bona sia lo tràurer la ventositat per lo forat del cul. Tomo primer del Papau, pàgina darrera que comensa: “Ensuma amunt”.

*Que gust! Que descans! y Que dulsura!,
 gosam tots, quant ab mesura,
 trahent al que aparexent insoporable,
 per ser a nostre nas desagradable,
 no obstant que ab sa virtut famosa
 conforta nostre esperit que és linda cosa.
 Ell és aquell que quant és na-t
 la vista no-l encontra sinó lo olfat,
 y escampant sos àlits promptament,
 a tots se franqueja diligent,
 y un gran estrèpit lo publica
 tenint son origen en la tripa.
 Ell és lo qui ab famosa nuvolada,
 quant alguna melindrosa agraciada*

las mollas apretant lo pas li tanca,
dins dels estrados se escampa,
y surtint ab secreta violència,
dels nasos va probant la paciència.
Ell és lo campeix més exel·lent,
que fins en lo lloch més reservat y reverent,
son bàlsem perceptible nit y dia
escampa ab estranya bisarria,
tant que tots son nas arrufan,
trobant-se ahont petan o ahont llufan.
Ja veig voldreu saber nobles oyents
qui és aquell cuyas prendas exel·lents,
ma tosca veu avuy publica.
Jo vos ho diré més, musa rica,
donau-me la elegància del Parnàs
per no ofèndrer a ningú·l cul ni nas;
donau-me respectivas las orellas
hòmens, donas, joves y vellas,
sens que us cause la menor melancolia
lo ohir del seu nom la senyoria,
puig és nom de gran honor
y que quita de las tripas lo dolor.
Ell és lo senyor pet, de qui no se escapa
lo bisbe, lo cardenal, lo rey, lo papa,
lo plebeo, lo noble, lo gran, lo xich,
ni de totes las gerarquias lo més rich,
puig en lo tripatge universal
té ell son principi original,
y la bofeta plors nos assegura
que sa mare és la merda impura,
que evaporàn son espès fum,
quant no fa xuf, fa pem o pum
y lo lloch de ahont naix (diu lo doctor Cagul)
que se anomena lo senyor cul!
De un vent tant fort y ruidós
gustareu de ohir lo prodigiós,
advertint que serà malevolència,
mentres pondero la sua exel·lència,
si algun pet vos ocorra lo detenir-lo,
y ab elegància cular no despedir-lo.
Proposada ma idea axí bonica
per a què ab gust oygau com se explica,
necessito de mullar primer la boca
ab un poch de vi y un poch de coca,
la clau de una y altre cosa té Maria,
que u portia al instant y begam ab alegria.

**Attendite et probate quam bonum sit,
etcetera.**

Una consuetut se observa perniciosa
entre la gent de fama més honrosa
que a la salut pública molt ofèn.
La proba de assò és evident
ab lo ser tingut per indiscret
lo qui devant de altres fa algun pet.
Diuhen que lo petejar és porqueria,
malvada e insufrible groseria,
que no pot estar-se prop del que peteja
perquè una fetor sempre lo rodeja,
y que antes deu lo home rebentar
que abandonar-se a petejar.
O, política de diable introduhida
per acabar ab lo home y ab sa vida!
Alguna vella arrugada y mal entesa
la ha portada de la més culta devesa,
o algun puterí afeminat
ab capa de polítich diable disfrassat.
Y si no digau-me tots: “No és evident
que Déu no féu res supèrfluament
formant de terra del home lo cos?”
“Digas-me pues cap de tarròs,
perquè ta llengua fas tal guerra
contra del pet per mar y terra
tractant al cul de imprudent
quant ab franquesa traou son vent?”
Tu ja veus, y no-u pots negar,
que los ulls són per a mirar,
la boca per gustar lo que té gust,
lo nas per olorar lo que és just,
las orellas per a ohir la consonància,
las mans per tocar. Puig, “Com ab arrogància
pretén ta llengua fer al cul violència,
negant-li lo que li ha donat la providència?”
Altres rahons més convincents
vos vull donar, puig vos veig atents.
Galeno difineix lo pet (entre altres cosas):
“Ventus corruptus transiens per vias
merdosas”.
Diu que és lo pet un vent corromput
que passa per los budells y com la merda put,
sent així quant més allí se deté
és cert que hi farà més mal que bé,
luego serà bo lo fer-lo eixir.

Assò
“Per
no hi
Si diu
De ai
y no
lo da
A me
quin
Del p
vejar.
Hal l
Pass.
sens
prete
y aix
la vic
Medi
dicit
“Res,
est p,
Ab q,
digue
que l.
és ca
y lo c
que p
La ex
que c
respi
per n
sincl.
Pena
De u.
en la
En v.
que l.
ment
lo co.
y que
si lo,
Hisc.
entre
Hisc.
lo PE
mes,

sit,

Assò supossat, te demano me vullas dir:
 “Per ahont, y no ab reflexió poca,
 no havent-hi altre pas que del cul y boca?”
 Si dius: hisca per ahont ha entrat, ha pobra nas!
 De altre manera te quexarias que per detràs
 y no fóra assò lo pitjor, pues seria més
 lo dany causaria ab son retrocés.
 A més de què, si fos axí just o no just
 quin fastídi causaria en lo gust?
 Del pet y merda del cul és lo pas,
 vejam pues com de ohir petar te quexaràs?
 Ha! Petèjia tot cul sèriament!
 Passi lo petejar per política decent,
 sens que ninguna llengua presumida
 pretenga tapar-nos lo desahogo de la vida
 y així lo home més cortès y més ufà
 la vida y salut conservarà.
 Medicinae princeps Avicena
 dicit cum eruditione plena:
 “Respiratio orificii in persona
 est procul dubio salus bona”.
 Ab què Avicena, famós en medicina,
 digué a mon intent ab trassa peregrina:
 que la respiració cular ab evidència
 és causa de salut sens indecència,
 y lo cul que la detè, és cosa clara
 que paga la detenció a costa cara.
 La experiència nos testifica
 que clos cert cul, ab ràbia única,
 respirant la boca lo ayre ambient
 per no despedir lo cul son cular vent,
 sinch días estigué lo ventre sens pahir.
 Pena gran! Y perillosa per sufrir!
 De una vella se conta, que per no petà
 en la iglésia allí mateix rebentà.
 En vista de estos casos és molt constant
 que lo natural precepte observant
 mentres lo criador la salut dóna,
 lo conservar-la entera és cosa bona,
 y que per la salut és gran desgràcia
 si lo pet no ix del cul ab eficàcia.
 Hisca pues sens quitar-li son valor
 entre las personas de primor.
 Hisca prompte, franch y arrogant
 lo PET que se fomenta retumbant,
 mes, lo que-s forma escanyat

no hisca de un sol colp violentat,
 puig lo gran Papa Llapissà
 diu que pot danyar al budell culà.
 Hisca cada qual calificat
 segons lo vent de què és format.
 Hisca lo gros sempre com a gros
 demostrant-se lo cul mol generós.
 Hisca lo xich sempre com a xich
 tant del cul del pobre com del rich,
 y aixís petejant, estigau certs
 que trobareu gran gust ab los pets.
 No vullau tenir la pena
 ab aquells pets que hixen en cadena
 ni dels que hixen de una tira
 ab los que tindreu gran mira.
 Hòmens se encontran tant ufans
 que fins en lo petejar són vans,
 los que si-ls acut un pet xich per sa flaquesa
 aprentant-lo ab cuydado y fortaleza
 lo van graduant poch a poch y ab primor
 arriban a formar-lo pet doctor,
 lo qual coronat de una borla groga y verda
 al pany de la camisa ompla de merda.
 Hòmens ufans, vans y entronisats
 com als pets purs féu maculats?
 No vullau semblar-los oyents meus
 que estos venen de rassa de jueus,
 pues ab perfídia y sens clemència
 acaban de las donas la paciència,
 puig a desesperar las precipitan
 quant rentant las camisas las excitan
 a apretar las dents y gratar ab las unglas
 los pets resecats ab sas espurnas.
 Lo pet que fa feliu per sa flaquesa
 permetau que hisca ab franquesa,
 altrament com que ix de una esquerda,
 veureu que ni és pet ni merda.
 Y serà sempre gran aventatge
 que lo un pet del altre sia patge,
 quedant prohibit de aquí en avant
 al pet que és flach, fer-lo retumbant.
 Y aquell que inpugne estos documents
 al Papa de detràs bésian sas dents,
 ab què, oyents meus y molt amats
 passareu de cul uberts a cul tancats,
 descartant uns pets tant retumbants

cia

a?”

):

put,

*Ja oyents meus clar han ohit
 lo que he dit del pet y bon profit.
 Y aixís senyors, tots los pets que els vingan
 vajan luego fora, no se ls detingan,
 sens reparar ni fer ningun cas
 que us murmurian del detràs.
 Pues no essent lo petejar pecat,
 vaja fora, luego que píquia al forat,
 que val més petar que rebentar
 cosa que fa més ríurer que plorar.
 Y si algú vos tracta de porchs o putinés
 dexau-los dir, no feu cas de res.
 Y si us diu que lo petejar és indecència
 per tapar-li la boca, digau-li: ab llicència,
 [...] per satisfet no-s dóna
 [...] la tua part y perdona
 [...] bre tot aneu petant,
 [...] jeus-els del devant,
 [...] reu que gent tant pertinàs
 [...] a, sols sia del detràs,
 [...] assò algú se dóna mengua
 [...] rant en lo pet posa sa llengua
 [...] que si neta la y posa
 [...] la la trobarà merdosa.
 [D'] aquí en avant a tots permès
 lo petejar fins al home més cortès,
 ab què lo senyor pet exirà ab victòria
 y digne sempre de ser tingut en memòria.*

Quam mihi est nobis, et cetera.

Arxiu Comarcal del Vallès Occidental
Arxiu Històric de Terrassa

www.terrassa.cat/arxiuhistoric
www.terrassa.cat/arxiunicipal
<http://patrimoni.gencat.cat/arxius>

Autors: Joan Soler i Jiménez, Pere Puig i Ustrell,
Josep Lluís Lorca i Simon, Maria José Ariño
Lacambra.

Terrassa, 6 de juliol de 2010.

Ajuntament de Terrassa
Cultura

Arxiu
històric
comarcal
de Terrassa

 Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació
Direcció General del Patrimoni Cultural
Arxiu Comarcal del Vallès Occidental

Amb **Terraça**, amb Ç, recuperem la grafia etimològica i filològicament més ajustada del nom de la nostra ciutat. Tot i que el nom **Terrassa** transmet una tradició i uns motius més moderns, **Terraça** recupera la tradició més medieval i original del mot. Amb aquesta aposta per l'autenticitat, aquesta col·lecció vol parlar dels documents del nostre arxiu. Amb el .DOC enllacem el passat, el present i ens encarem al futur de la difusió arxivística.

icació

de la
raça
uesta
iens

que tan noble com jo era;
perque de mitg en amunt
derubava el cutis negre
per hort feyan exercici
los soldats de coll-musclera,
y competintme de calus
per part de devant li reyan
que per vna clauabaja
se veja no sex famella.
Contemplantme comparua
me digue: No ets de esta terra,
segons te veis escurdit
y que vas a las palpenas...
Jo respongui: ten rahó,
y escrich que la fam me aspeca.
De cop me pren per la ma
y dret a la sopa am mena.
Despues de haver nos dragat
delo Capuchini la Escudella,
me explora la voluntat
dient bol saber ma idea
he vingut a provar vado
digué; per armas i lloras,

Ajuntament de Terrassa
Cultura

 Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació
Direcció General del Patrimoni Cultural
Arxiu Comarcal del Vallès Occidental